

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ РІВНІВ ВІДБИТТЯ РЕАЛЬНОСТІ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ: ГРУП-РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД

Михайло Іванович Найдъонов Любов Антонівна Найдъонова

Найдъонов М. І. Концептуалізація рівнів відбиття реальності у відповідності до професійної рамки кваліфікацій : груп-рефлексивний підхід / М. І. Найдъонов, Л. А. Найдъонова // Психологія особистості професіонала : збірник статей. — К.: Педагогічна думка, — 2017. — С. 33–44. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0143.pdf.

Автори пропонують концептуалізацію рівнів відбиття реальності у вигляді трьох-тактної моделі рефлексії різних рівнів цілісності: екстенсивного відображення, інтенсивного усвідомлення і конструктивного переосмислення. Аналіз компетентностей (включаючи знання і уміння), передбачених Національною рамкою кваліфікацій, підтвердив повторюваність запропонованої моделі нарощування рівнів відбиття на допрофесійних і професійних рівнях кваліфікації. Рівень відбиття школярами світу професій хвибує на статичність і споживацькість. Пропонується внести в освітнє середовище критичність і репрезентативність рефлексії, технологічно забезпечену на основі груп-рефлексивного підходу.

Ключові слова: рефлексія, груп-рефлексивний підхід, компетентність, професійне самоздійснення, національна рамка кваліфікацій, професійна освіта, середня освіта.

Світ професій глобалізується і зазнає швидких і суттєвих трансформацій: одні професії зникають, нові народжуються. Інтенсивні зміни відбуваються і в сфері підготовки до професійної діяльності і в способах легітимізації видів трудової зайнятості людини в соціумі. Аналізуючи основні документи, які пропонують класифікацію професій і класифікацію рівнів компетентності, ми робимо спробу виокремити і концептуалізувати відповідні ним різні рівні відбиття реальності.

ПОРІВНЯННЯ КЛАСИФІКАТОРА ПРОФЕСІЙ І НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ

Поняття професіоналізму представлено в достатньо широкому наборі трактувань. Згідно з Європейською рамкою кваліфікацій [21; 28] професійними вважаються кваліфікації з 4 по 9 рівень. При цьому кваліфікації нижчих рівнів (з 0 до 3) проявляються в більш високих рівнях кваліфікації як імпліцитно присутні. Хто буде заперечувати присутність у будь-якому рівні кваліфікацій уміння виділяти головне чи розрізняти багато або кілька ознак? Цей принцип накопичення компетентності використовується не у всіх класифікаціях, які мають справу зі світом професій.

У міжнародному класифікаторі професій та видів зайнятості [27], як і в нині діючому національному кодифікаторі [2] використано інший принцип. Тут виділяється окремий (другий) клас професій, який описує кваліфікацію професіоналів. Представники нижчих третього і четвертого класів свій рівень професійності визначають назвою «фахівець». Інші класи 5, 6, 7 і 8-й відмінні за галузевою спрямованістю предмету праці. Крайні класи 9-й і 1-й мають схожість і докорінну відмінність від усіх інших, тому що їх належність частково або повністю не залежать від наявності освіти. Найпростіші професії 9-го класу не потребують професійної освіти, тому що їх можна освоїти за принципом «з рук в руки», а 1-й клас відносно не залежить від освіти в частині «законодавці», оскільки позначає особливий тип зайнятості. Обрані громадами і суспільством мають багато виключень з кваліфікаційних вимог, тому що представницька функція не може обмежувати права громадян бути обраними в законодавчі органи у випадку відсутності освіти. Логічно припустити, що ймовірність отримання позитивного вибору електоратом якогось претендента з освітою муніципального, місцевого або державного рівня вище, ніж у того, хто не має освіти, проте у вимогах на право балотуватися ця норма закріплена бути не може. Отже і в частково 1-му і в 9-му класах кодифікаторів професій і видів зайнятості освіта не має значення як формальна вимога до прав зайняти таку позицію на ринку праці.

При аналізі поняття професійної належності за рамкою кваліфікації [21; 28] ми теж спостерігаємо неоднозначність дії вимог рамки кваліфікацій як інтелектуального інструменту аналізу відбиття реальності. Однозначною вимогою є включення – поглинання верхніми рівнями нижніх компетентностей. Однозначним є вимога демонструвати вміння певного рівня кваліфікації, як в учбових завданнях, так і на практиці. І зовсім неоднозначним є те, що особи, які здобули певний рівень кваліфікації, гарантовано можуть обіймати позиції даного рівня за власним бажанням.

Розв'язка цієї суперечності найбільш якісно може бути надана через залучення поняття престижності професій Д. Треймана [29]. Вся ієрархія більш ніж 9 тис. професій розглядається як сходи влади, де вміння кожної людини (не залежно від рівня її освіти) оцінювати престиж професій [7] пояснюється вмінням розшифровувати назву професії у зіставленні з іншими професіями як систему влади [14]. Набуваючи професію ми отримуємо до нашого персонального ресурсу певну частину влади від професійної спільноти [9], яка зуміла вибороти свою значущість в очах суспільства (саме стільки, як показують вимірювання рівня престижності цієї професії) [7; 8].

Отже, з одного боку, якщо ми робимо спробу вбудувати себе у відповідний рівень влади, то наш персональний ресурс повинен бути не тільки спрямований на утримання себе у цьому рівні стратифікації суспільства, але й на обов'язок відтворювати цей рівень у межах професійної когорти.

Причини того, чому ми, маючи кваліфікаційний рівень, не затримуємося на певному професійному рівні (класі), можуть бути нормативно наступними: недостатньо працюємо на попередників, щоб їхній рівень комфорту був у належному стані; персональні цілі не повністю відповідають цілям когорти; переросли даний рівень і можемо претендувати на більш високий рівень не тільки щодо приналежності, а й збагачення іншої когорти. Ще простіше пояснення з випадком, чому ми не можемо претендувати на певні посади без необхідної кваліфікації: такі правила роблять конкуренцію більш цивілізованою, а витрати на управління не кваліфікованим ресурсом – непомірно, неприпустимо високі (економічно не вигідні, бо не дають переваг у конкурентній боротьбі).

Отже, всі описані вище чинники, які взаємодіють, можуть бути сконцентровані у двох: 1) персональна відповідність певному рівню кваліфікації, 2) поділення цього персонального здобутку тими, хто застосовує вимоги до нас при наших домаганнях. Баланс між цими чинниками здійснюється з урахуванням балансу нашої власної конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність завжди розподілена між полюсами «уміння конкурувати на ринку» і «уміння вбудовувати себе в когорту без провокацій ризику нашої конкурентності для тих, хто ухвалює рішення». Можливі виключення з цього правила не спрощують складності координаційного завдання.

Забезпечувати балансування між чинниками в їхній динаміці вимагає високої рефлексивної здатності. Питома вага рефлексивності для здійснення такої складної координації висока, тому реалізація краще відбувається засобами технологій [5].

Викладене пояснення взаємодії вимог і компетенцій відмінне від попередніх концептів професійного самоздійснення, особливо на стадії здійснення вибору професії. Традиційно відповідність представлялася як перехрещення поля вимог (професіограма) із потенцією можливостей та реальних здібностей (психограма) [25]. Наша пропозиція спрямована на подолання цієї схеми минулого, яка вже не відповідає реальності [24], шляхом зростання вимог до збільшення рефлексивності у професійному самоздійсненні. Тільки це сьогодні може забезпечити ефективне професійне самоздійснення у переважно взаємозалежному володінні розташованими в мережі компетенціями.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ГРУП-РЕФЛЕКСИВНОГО ПІДХОДУ

Груп-рефлексивний підхід розроблявся в українській психології протягом останніх трьох десятиріч і здобув практичного застосування у сфері організаційного

консультування, розвитку громадянського суспільства (територіальних громад) і освітній галузі.

Вимоги конкуренції і вбудовування в різні контексти [5; 17] потребують формування здатності опанувати зростаючі рівні складності [17]. Сама по собі ідея рівності вимог до компетентностей на ринку праці породжує вимогу до складності [5] рівнів відбиття реальності. Положення рефлексивної психології, які треба враховувати у всіх суперечностях – це по-перше, зростаючі рівні складності, з урахуванням вхідних – вихідних параметрів системи [17] і принципу когнітивних стереотипів [20]. Питання критеріїв рефлексивної обробки рівнів складності, їхнього авторства (чужі, свої), а також рівнів масштабу групових суб'єктів розглянуто в груп-рефлексивному підході відносно різних професійних і освітніх середовищ [3; 21; 17; 5], а також при зміні позиції експерта на суб'єктивні і об'єктивні критерії [30].

Рівень відбиття реальності завдяки різному функціоналу рефлексії забезпечує додаткову ресурсність суб'єкту [19; 15; 24]. Крім інтелектуальної і особистісної рефлексії індивідуального і групового планів активності виокремлюється сфера міжсуб'єктної рефлексії, яка має компоненти взаємодії, взаєморозуміння і взаємоузгодження. Всі рефлексивні компоненти реалізуються у вигляді рефлексивних функцій трьох рівнів цілісності: екстенсивного, інтенсивного і конструктивного (нульовий забезпечує вхід до рефлексивної підсистеми).

Груп-рефлексивний підхід пропонує альтернативу принципу критики у вигляді принципу поглинання - інструменту балансу між позиційністю і безпозиційністю при уникненні конфронтації [4]. Нормативний аналіз можливих (явних і латентних, прихованих) аспектів ситуації як певного каркасу розуміння реальності походить від практики конструювання задач для експериментально-дослідницьких і діагностично-розвивальних цілей [6; 24], а надалі реалізується у формі стандартів мережевої здатності [31; 32], рефлексивних процедур у тренінгу-практикумі та інших рефлексивних технологічних форматах [13; 16; 18]. Груп-рефлексивний підхід розв'язує парадокс формування суб'єктності [10], запобігає індивідуалістичній редукції суб'єктності при побудові підсистем рефлексивного управління [12; 13], пропонує концептуалізацію паритетності [11].

РЕФЛЕКСИВНІ РІВНІ ВІДБИТТЯ РЕАЛЬНОСТІ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАЦІОНАЛЬНОЮ РАМКОЮ КВАЛІФІКАЦІЙ

Національна рамка кваліфікацій описує компетентності (знання, уміння, комунікацію, автономність і відповідальність) на допрофесійному і професійному рівнях самоздійснення. Серед 10 виділених рівнів кваліфікацій перші чотири (від 0-го до 3-го) стосуються системи загальної освіти, а решта – професійних кваліфікацій, які здобуваються в системі професійної і вищої освіти. Сенс НРК полягає в тому, щоб у розмаїтті різних форм і закладів освіти чітко визначити той рівень кваліфікації, який мають набути випускники, що врешті враховується ринком праці. НРК сприяє руйнуванню монополію вишів оцінювати якість своєї роботи, полегшенню доступу споживачів освітньої послуги до контролю її якості, передачі галузям відповідальності за вимоги до освіти, а також можливості легітимізації у перспективі результатів самоосвіти. Незалежного органу, який визнавав би рівень кваліфікації, набутий на основі самопідготовки, неформальної і нонформальної освіти в Україні наразі не функціонує, але при потребі може бути створений. Таким чином, сенс НРК – створити спільний кластер знань і мову для взаємодії між багатьма різними суб'єктами.

Ми провели аналіз компетентностей (знання і уміння) з точки зору того, який саме вид рефлексії, а відповідно і рівень відбиття реальності передбачають виділені в НРК рівні компетентностей. Згідно з груп-рефлексивним підходом ми виокремили структуру типів відбиття реальності за рівнем цілісності рефлексії: 1) екстенсивний (відбиття наявної реальності), 2) інтенсивний (проблематизування реальності), 3) конструктивний (конструювання реальності), яка послідовно повторюється на загальноосвітніх і (на вищому витку спіралі) на професійних рівнях компетенцій.

На Схемі (див. рис.1) зображено ієрархію знань і умінь, передбачених на перших чотирьох рівнях компетенцій.

Нульовий рівень компетентності не передбачає трудового чи виконавчого контексту. Елементарні знання і виконання елементарних завдань знаходяться в контексті пізнання себе і власного найближчого оточення – довкілля. Це так званий нульовий рівень цілісності рефлексії, який визначає входження в систему.

Перший рівень компетентності — відповідає, на нашу думку, екстенсивному (відображувально-вичленувальному) рівню відбиття реальності. Виділяються правила виконання завдання, інструкції, за якими дитина має виконувати дії. Тобто, орієнтувальна основа дії для виконання завдання має бути виокремлена і засвоєна. Також мають виокремлюватися і розумітися принципи – способи виконання завдання. На цьому рівні ще відсутній контекст трудової діяльності, розвиток знань і умінь зумовлений необхідністю засвоєння безпечної поведінки, в тому числі при використанні простих інструментів.

Рис. 1. Ієрархія знань і умінь, передбачені НРК на рівнях загальної освіти

Другий рівень компетентності — інтенсивний (відображувально - усвідомлювальний). Інтенсифікація передбачає активний пошук, проблематизацію, продукування питань до реальності. Реальність набуває векторну природу руху – процесу. Розуміються основні процеси в навчанні і трудовій діяльності. Мають усвідомлюватися критерії – встановлені до початку виконання дії критичні значення певних параметрів (сигнальних параметрів), які мають використовуватися для оцінювання результатів власного виконання завдань шляхом звірення. При цьому, оскільки вже є розуміння процесів, то оцінюватися може не тільки результат власного виконання (його відповідність еталону), але й процес: поопераційна схема виконання дій. Крім того, виходячи із усвідомлення критеріїв може вибудовуватися аргументація запропонованої оцінки. Загалом на цьому рівні забезпечується готовність до залучення в трудову діяльність, але не на професійному рівні.

Третій рівень компетентності — конструктивний (відображувально-перетворювальний) тип відбиття реальності і засобів зняття проблеми. Окремі фактологічні знання мають бути перетворені в системні шляхом прокладання необхідних зв'язків, поєднання принципів, процесів і понять у єдину систему знань. Така систематизація стає основою для прийняття рішення про спосіб виконання дії, а саме – вибір методів, матеріалів та інструментів для виконання. Оскільки є система знань, оцінювання починає відбуватися не тільки на основі заздалегідь установлених критеріїв, але з елементами невизначеності. Критерії оцінювання – в основному заздалегідь узгоджені, це значить - не повністю установлені, якась частина критеріїв потребує довизначення вже в ході виконання чи остаточного оцінювання. Тобто, передбачається здатність перетворювати і присотворювати критерії оцінювання результатів власного виконання завдання. Загалом цей рівень кваліфікації передбачає готовність до залучення до професійної діяльності.

Рівні компетентності, охоплені системою середньої освіти, передбачають формування повноцінних функцій інтелектуальної рефлексії, якою забезпечуються виконавські дії.

Триактна модель зростання компетентності через екстенсивну фіксацію наявного, інтенсифікацію і конструктивний розвиток стосується насамперед суб'єктивних надбань, розвитку суб'єктивного, а не об'єктивного поля знань. На професійному рівні така ж структура відбиття повторюється вже на рівні перетворення об'єктивних знань.

На професійному рівні кваліфікації (це четвертий рівень – кваліфікованого робітника) вимагаються спеціалізовані знання фактологічні і теоретичні, разом з розумінням принципів, процесів і методів (а це процедурні знання рівня вищого, чим інструкції чи правила). Професійний принцип відбиття є спеціалізованим.

Компетентний кваліфікований робітник має вміти виконувати складні спеціалізовані завдання і приймати рішення в нестандартних ситуаціях, а також в тих, які по ходу виконання змінюються. Рухливість і невизначеність ситуації зростають, що потребує більше рефлексії для їх опанування. Планування власних дій, обмежена організація дій інших, контроль за діями інших, коригування і оцінювання результатів виконання іншими – це вимоги до компетентностей на найнижчому з професійних рівнів. Тобто з очевидністю до функцій інтелектуальної рефлексії додаються компоненти міжсуб'єктної сфери: взаємодія, взаєморозуміння і взаємоузгодження. Потрібно відбиття трудового процесу іншої людини для можливості адекватного втручання в цей процес. Варто звернути увагу, що в професіях, пов'язаних з особливим предметом праці - людиною (в професіях типу «людина-людина»), передбачається, що людина також має розглядатися як процес. Очевидно, що формування компетентності такого рівня потребує особистісної рефлексії як індивідуального, так і групового плану активності (спрямованого на інших).

Професійні кваліфікації 5 рівня (молодший бакалавр) передбачають перехід від виконання завдань до розв'язання задач. Тобто, змінюється рефлексія на основі розвитку компоненту взаємодії: від виконання вказівки на певну дію переходимо до постановки задачі – опису потрібного результату, при цьому дії, які необхідні для отримання результату, мають визначатися самим виконавцем, він повинен бути здатним до прийняття рішень, ідентифікації і використання інформації, потрібної для цього. Відповідно мають активізуватися компоненти взаємоузгодження і взаєморозуміння, адже без цього неможливо здійснити прийняття рішень з плануванням і розподілом ресурсів. Аналізуванню, контролюванню і оцінюванню підлягає як власна робота, так і робота інших. Обидва ці рівні (4 і 5) ми відносимо до екстенсивного виду засвоєння повного спектру функцій рефлексії міжсуб'єктної сфери.

Наступні два рівні передбачають перехід від задач до проблем, що потребує зростання умінь діяти в нестандартних, непередбачуваних, суперечливих ситуаціях у спеціалізованих сферах. Відповідно, ці рівні стосуються інтенсифікації рефлексивного відбиття реальності. Знання від широких спеціалізованих з розумінням рівня знань (на 5 рівні компетентності - молодший бакалавр) переходять до концептуальних з критичним осмисленням (6 рівень – бакалавр). Концептуальні знання на відміну від фактологічних - це знання про зв'язки між

частинами системи, а саме: знання класифікацій і категорій, принципів і узагальнень тощо. Вони не просто інтегровані в цілісну систему, але й передбачають її критичне осмислення, співіснування різних пояснень, пошук альтернативних теорій, принципів, методів і понять. Для цього залучаються знання «з фронту розвитку» сучасних досягнень, ще не усталене, дискусійне знання, яке потрібно самому ідентифікувати і використати для розв'язання проблеми, вибрати методи, інструменти і засоби, а за їх відсутності застосувати інноваційний підхід (придумати нові, адекватні для даної проблеми у спеціалізованій сфері). Міжсуб'єктна сфера інтенсифікується для забезпечення критичного осмислення.

На цьому рівні кваліфікації (магістр) вже всі концептуальні знання мають спиратися на нові сучасні досягнення, це новий рівень концептуальних спеціалізованих знань. Такий рівень дає змогу осмислити критично не тільки теорії (гносеологічні знання), але й проблеми практики. Відповідно нарощується інтенсифікація міжсуб'єктної рефлексії. Цей новий рівень знань забезпечує оригінальне мислення та інноваційну діяльність, зокрема дослідницьку. Тобто, відбувається вихід за межі звичаєних в певній професійній спеціалізованій сфері способів осмислення і відбиття реальності. Якщо на попередньому рівні проблема бачиться в межах існуючих традицій спеціалізації, то на рівні магістра проблема бачиться розширено, осмислюється без обмежень спеціальністю.

Наступні два рівні характеризуються новою якістю знань – концептуальні знання поєднані з методологічними (з розумінням того, як саме сконструйовані ці знання) і виходять за межі спеціалізованих сфер. Новий рівень знань стосується меж галузей, нових створюваних напрямів, дослідницьких шкіл чи суспільних практик. Проблеми, які розв'язуються професіоналами цих рівнів компетентності – соціально значущі і не спеціалізовані, вони соціальні, наукові, етичні, культурні тощо. Спосіб реалізації знань, їх розгортання в уміннях теж відрізняється: це розробка і реалізація проектів, у яких переосмислюється наявне знання, породжуються нові ідеї, створюється приріст знань. Уміння критичного аналізу, оцінювання і синтезу розгортаються на рівні ідей, а не окремих концептів. Відповідно, рефлексивне відбиття на цих рівнях компетентності – конструктивне перетворення системи об'єктивних знань.

Таким чином, загальна схема трьох-тактного відбиття – вичленувальне (екстенсив), усвідомлюване (інтенсив) і перетворювальне (конструктив) – повторюється на професійному рівні компетентностей на новому витку спіралі з кроком у два рівні компетентності.

Таким чином, професійні компетенції можна розділити за трьома рівнями відбиття реальності: 1) 4-5 рівень – спеціалізовано-вичленувальний тип відбиття реальності, 2) 6-7 рівень – концептуально-усвідомлюваний тип відбиття (критичне осмислення), 3) 8-9 рівень – методологічно-перетворювальний тип відбиття (критичне переосмислення).

Рефлексія міжсуб'єктної сфери розширюється на кожному з цих рівнів. Найвищі рівні цілісності відбиття, які передбачають вибір, конструювання і прийняття способу здійснення спільності (вбудовування себе в групового суб'єкта вищого рівня) знаходяться на різних масштабах відбиття: задача (потреба, вимога), проблема (суперечність), інновація (невідоме, неіснуюче).

Предмет рефлексії теж розширюється, разом з предметом діяльності, що відбивається в рефлексивній системі: спеціалізована предметна рефлексія професійної діяльності і прийняття рішень; критична рефлексія опанування проблемністю і оновлення знань; репрезентативна рефлексія опанування конфліктністю і методології переосмислення знань.

Наголосимо, що змінюється радикально і масштаб групового суб'єкта, до якого інтегрує себе професіонал того чи іншого рівня компетентності: 1) галузь (професія) на 4-6 рівнях, які виходять за межі національного рівня навіть на рівні міжнаціональних корпорацій; 2) науково-дослідницька спільнота (на 7-9 рівнях), а це груповий суб'єкт глобального рівня, тотожний людській цивілізації. Розбудова спільного відбиття в межах групових суб'єктів цих двох рівнів має суттєві відмінності і зростаючу складність і невизначеність. Тому в освітньому середовищі мають бути змодельовані процеси рефлексії як корпоративні, так і глобально-цивілізаційні, і не тільки на рівні знань (предметів чи

дисциплін), а на рівні масштабів відбиття реальності, способів мережевої міжнаціональної взаємодії і паритетності репрезентативної рефлексії.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБИТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ШКОЛЯРАМИ

Наскільки школярі старших класів, які готуються до входження в ринок праці або обирають шлях подальшого навчання знайомі з НРК і здатні виділити різницю вимог до будь-яких двох сусідніх рівнів кваліфікацій в режимі навчальних завдань?

Дані всеукраїнського опитування старшокласників щодо їхнього професійного самовизначення показують, що як на рівні поінформованості про даний регулятивний документ, так і на рівні персонального самоздійснення НРК школярам є мало відомою. Педагогічна спільнота робить зусилля з переходу до компетентнісного підходу в освіті, але і серед них інструментом НРК користуються надзвичайно мало. Невідомою переважній більшості залишається НРК і у вищій освіті, не дивлячись на використання лексики компетентнісного підходу при створенні великої кількості бюрократичних форм (освітні програми, навчальні плани, робочі програми курсів тощо). Натомість, побудова професійного плану з урахуванням Національної рамки кваліфікацій, як очевидна і дуже корисна новація в профорієнтаційній роботі не набула значного поширення, а це перевело б НРК із бюрократичного документу в статус реального інструмента регулювання рівнів відбиття реальності.

Як же нинішні школярі відбивають сучасний світ професій?

По-перше, більшість старшокласників не відбивають динамізм сучасного світу професій. Біля 60% старшокласників прагнуть професію обирати раз і на все життя. Більше половини випускників потенційно не готові до швидко змінюваної ситуації на ринку праці і лише кожний шостий (17%) припускає, що таке може статися. Намір постійного професійного самовдосконалення впродовж життя включають до міркувань про своє професійне майбутнє біля 30%, а значну зміну професійного плану передбачають лише біля 10% (за даними всеукраїнських опитувань, проведених Інститутом соціальної та політичної психології у 2013-2015 рр.).

По-друге, серед старшокласників панує споживацький підхід щодо професійної самореалізації. Близько 40% старшокласників поділяють думку про те, що «професія має бути такою, щоб давала все і відразу», а в окремих школах таких дітей більше половини. Тут очевидно не йдеться про намір і бажання розвиватися в професії, самовдосконалюватися, підвищувати компетентність упродовж життя. Понад чверть опитаних при виборі професії керуються далекими від орієнтованості на набуття компетентності чинниками, а саме: невеликим конкурсом у навчальний заклад, можливістю не розлучатися з друзями, наявністю у цій сфері знайомих, які допоможуть добре влаштуватися. При відповіді на запитання: «Щоб бути успішним на ринку праці, чи ставили (ставите) ви собі завдання відповідати таким п'яти вимогам: 1) працювати автономно, 2) відповідально, 3) творчо, 4) навчатися новому, 5) ефективно спілкуватися?» вимога працювати автономно отримує найвищий бал (2,34), а відповідальність та вимога навчатися новому найнижчі (1,43). Це також підтверджує потенційні проблеми з мобільністю, негнучкістю і споживацтвом, зумовлені неадекватним рівнем відбиття старшокласниками професійної реальності і дефіцитом рефлексії при вбудовуванні себе в неї у вигляді очікувань і побудови планів.

Для подолання цього дефіциту було розроблено інструмент розвитку інтенсивного рівня рефлексії для опанування рамкою кваліфікацій молоддю (див. профпрестиж). Інструмент представляє собою мультимедійний ресурс, який одночасно може виконувати і діагностичну, і розвивальну функцію, оскільки складається з шести розвивальних модулів у вигляді тесту на розуміння НРК (аналіз відмінностей компетенцій між сусідніми рівнями) і двох блоках діагностичних індикаторів (на вході і виході). Використання інструменту апробоване для студентів психологічних відділень, що сприяє підвищенню внутрішньої мотивації навчання і побудові планів подальшого професійного самоздійснення.

РЕФЛЕКСИВНА МОДЕРНІЗАЦІЯ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Проте головна пропозиція, яка логічно витікає із проведеного аналізу стосується не стільки рівнів професійної і вищої освіти, скільки загальної середньої. Саме в шкільне середовище при закладанні системи знань потрібно вводити аналоги всіх подальших рівнів розвитку компетентностей і способів відбиття реальності. При наявності таких «закладок» вони легше реалізуватимуться на професійному рівні.

Так, зокрема, школярам потрібно продемонструвати критичне осмислення і переосмислення як паттерн діяльності, який може бути реалізований пізніше в професійній сфері на задачах більшого масштабу. Це додає моти вації на етапі систематизації знань. Рефлексія достовірності вноситься в систему шкільної освіти з медіаосвітніми технологіями, які передбачають її формування на основі власного обмеженого досвіду медіапрактик (визначення достовірності інформації, множинні джерела, вибір методів пошуку тощо). Крім того, в медіаосвіті насажується об'єктивний творчий підхід до реальності, який в інших предметних знаннях спочатку має пройти через суб'єктивну творчість - засвоєння і систематизацію існуючих знань (у силу неможливості створення об'єктивно нового на цьому рівні компетенції).

Ще один аспект моделювання рефлексивного відбиття, який має бути відтворений у системі загальної освіти, стосується відчуття глобальної паритетності. Нажаль, саме такої паритетності не вистачає на вищих професійних рівнях у силу посттоталітарного минулого, яке обмежувало і викривляло масштаби рефлексивного відбиття реальності. Впровадження англійської мови саме по собі не вирішує проблеми ментально заблокованої глобальної паритетності.

Одним із шляхів формування такого новоутворення є впровадження репрезентативної рефлексії професійного самовизначення на ринку праці [1], яка дає можливість порівняти себе за низкою параметрів із репрезентативною вибіркою, яка представляє всю країну, або область проживання, або соціальні середовища меншого масштабу в динамічному бюлетені, сформованому за індивідуальним (або груповим) запитом.

ВИСНОВКИ

Виявлено відставання процедур затвердження і практичного засвоєння регулятивних документів стосовно світу професій від потужної динаміки трансформацій цієї реальності. Спеціалізація документів Класифікатор професій і Національна рамка кваліфікацій додатково ускладнює відбиття реальності, збільшують потребу рефлексивності. Відбиття світу професій школярами хибує на статичність і споживацькі настановлення, що потребує перебування системи профорієнтації на нових засадах розуміння НРК.

Груп-рефлексивний підхід застосовано як адекватну основу для аналізу рівнів відбиття, передбачених на різних рівнях компетентності (включаючи знання і уміння). За результатами аналізу виокремлено трьох-тактовий патерн нарощування рівнів відбиття реальності як на допрофесійних так і на професійних рівнях компетентності, а саме: екстенсивне відбиття реальності, інтенсифікація реальності, конструктивне переосмислення реальності. На професійних рівнях компетентності відбувається повторна реалізація трьохтактової моделі на новому витку спіралі: від переосмислення суб'єктивно нової системи знань про реальність (на завершени допрофесійного рівня) до побудови об'єктивно нового переосмислення і створення об'єктивно нового знання. Тому потрібно впровадити аналоги компетенцій професійного рівня як орієнтовні основи для відбиття реальності в систему загальної освіти, а саме: достовірність і репрезентативність рефлексії. У межах рефлексивного підходу розроблено відповідні освітньо-технологічні рішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. **А. с. 64077** Україна. Електронний бюлетень "Моніторинг професійного самоздійснення в умовах упровадження Національної рамки кваліфікацій" (Генерація бюлетеня. НРК) / І. М. Найдъонов, М. І. Найдъонов, Л. А. Найдъонова, Л. В. Григоровська. — № 84532 ; заявл. 15.12.2015 ; реєстр. 12.02.2016, Бюл. № 40. — 2 с. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/as_64077.jpg.
2. **Класифікатор професій** ДК 003 : 2005. — К., 2005 / [Електрон. ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>)
3. **Найденов М. И.** Групповая рефлексия в решении творческих задач при различной степени готовности к интеллектуальному труду : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01, 19.00.03 / Найденов Михаил Иванович ; НАПН Украины, Ин-т психологии им. Г. С. Костюка. — К., 1989. — 239 с. — Режим доступа: <http://iris-psy.org.ua/publ/000-163.pdf>.
4. **Найденов М. И.** Неконфронтационная модель рефлексивного управления как решение проблемы сложнокоординированности / М. И. Найденов // Рефлексивные процессы и управление : Сборник материалов VII Между народного симпозиума 15–16 октября 2009 г. — М. : Когнито-Центр, 2009. — С. 187–190. — Режим доступа: http://iris-psy.org.ua/publ/tz_0247-187.pdf.
5. **Найденов М. И.** Современная технология ассесмент-центров и групп-рефлексивный подход к аттестации персонала / М. И. Найденов // Наукові праці МАУП. — 2003. — Вып. 6: Соціально-психологічні проблеми вдосконалення управлінської діяльності. — С. 184–188. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0051.pdf.
6. **Найденова Л. А.** Конструирование малых творческих задач на материале музыки в целях изучения рефлексии / Л. А. Найденова, Л. В. Григоровская, М. И. Найденов // Интеллектуальное развитие общества и новые информационные технологии : Материалы международной конференции. 3–12 июля, 1992. Новосибирск. — Новосибирск : НГУ, 1992. — С. 151–153. — Режим доступа: http://iris-psy.org.ua/publ/tz_0036.pdf.
7. **Найдъонов М. І.** Динаміка престижності професій в Україні протягом 2008–2011 років очима дорослих і школярів / М. І. Найдъонов // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення : Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (29–30 листопада 2012 р., м. Київ). — К. : ПК ДСЗУ, 2012. — С. 191–200. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0130.pdf.
8. **Григоровська Л. В.** Накопичування компетентності в процедурах репрезентативної рефлексії: методичні рекомендації / Л. В. Григоровська, М. І. Найдъонов, Л. А. Найдъонова. — 2016. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0145.pdf.
9. **Найдъонов М. І.** Оцінка громадянами творчих спеціальностей за українським стандартом престижності професій / М. І. Найдъонов // Актуальні проблеми психології. — 2010. — Т. 12, вип. 12: Проблеми психології творчості. — С. 196–204. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0107.pdf.
10. **Найдъонов М. І.** Парадокс формування суб'єктності: груп-рефлексивний підхід в соціальній та політичній психології / М. І. Найдъонов // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави. — 2009. — Вип. 9. — С. 13–23. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0084.pdf.
11. **Найдъонов М. І.** Паритетність суб'єктності як розв'язання проблеми складнокоординованості. Погляд з позицій теорії групової рефлексії

- / М. І. Найдъонов // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. — 2005. — № 4. — С. 36–58. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0073_1.pdf.
12. **Найдъонов М. І.** Повнота групового суб'єкта як складова рефлексивного управління / М. І. Найдъонов // Наукові студії із соціальної та політичної психології. — 2005. — Вип. 12 (15). — С. 87–108. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0067.pdf.
 13. **Найдъонов М. І.** Подолання індивідуалістичної редукації в суб'єктному підході: теорія групової рефлексії / М. І. Найдъонов // Наукові записки Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України. — 2005. — Т. 26, вип. 3. — С. 186–194. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0072.pdf.
 14. **Найдъонов М. І.** Психологія престижності професій : монографія / М. І. Найдъонов. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. — 160 с. — Режим доступу: <http://iris-psy.org.ua/publ/pop.pdf>.
 15. **Найдъонов М. І.** Уявлення про сходи влади в системі професій як чинник регулювання ринку праці в Україні / М. І. Найдъонов // Актуальні проблеми психології. — 2013. — Т. 12, вип. 16: Психологія творчості. — С. 305–316. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0108a.pdf.
 16. **Найдъонов М. І.** Формування рефлексивного управління в організаціях : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.05 / Найдъонов Михайло Іванович ; НА-ПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. — К., 2010. — 434 с. — Режим доступу: <http://iris-psy.org.ua/publ/DDM.pdf>.
 17. **Найдъонов М. І.** Формування системи рефлексивного управління в організаціях / М. І. Найдъонов. — К. : Міленіум, 2008. — 484 с. — Режим доступу: <http://iris-psy.org.ua/publ/fruo.pdf>.
 18. **Найдъонов М. І.** Формування системи рефлексивного управління як координації рефлексивних процесів / М. І. Найдъонов // Наукові студії із соціальної та політичної психології. — 2007. — Вип. 18 (21). — С. 82–105. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0083.pdf.
 19. **Найдъонов М. І.** Ресурсний підхід у теорії групової рефлексії. Криза групи та ресурс індивіда, Криза індивіда та ресурс групи / М. І. Найдъонов // Психологічні перспективи. — 2011. — Спец. вип.: Психологія соціальної роботи. — С. 11–19. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0112.pdf.
 20. **Найдъонов М. І.** Конвенційні та когнітивні стереотипи як складові складнокоординованості / М. І. Найдъонов // Актуальні проблеми психології. — 2007. — Т. 12, вип. 2: Проблеми психології творчості і обдарованості. — С. 148–159. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0080.pdf.
 21. **Найдъонов М. І.** Розвиток рефлексії як психологічна умова професійного самовизначення старшокласників / М. І. Найдъонов, Л. А. Найдъонова // Творче використання педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського в умовах перебудови народної освіти в країні (тези доповідей та повідомлень науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю з дня народження В. О. Сухомлинського) 7–8 грудня. — Луцьк, 1988. — С. 53–54. — Режим доступу: http://iris-psy.org.ua/publ/tz_0022_u.pdf.
 22. **Основи професіографії [Текст] : навчальний посібник / С. Я. Карпіловська [та ін.] ; Міжрегіональна академія управління персоналом. - К. : [б.в.], 1997. - 148 с**
 23. **Про затвердження Національної рамки кваліфікацій.** Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. -- Режим доступу <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>

24. **Соціально-психологічні чинники престижності професій: підготовка молоді до активного самоздійснення на сучасному ринку праці : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. І. Найдъонов, Л. В. Григоровська, Л. А. Найдъонова [та ін.] ; Ін-т соц. та політ. психології НАПН України ; за заг. ред. М. І. Найдъонова, Л. В. Григоровської. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. — 272 с. — Режим доступу: <http://iris-psy.org.ua/publ/spfop.pdf>.**
25. **Федоришин Б.О.** Психолого-педагогічні основи професійної орієнтації: Дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. -- К., 1996. -- 383
26. **Naidenov M.** About the problem of subject of group reflection / M. Naidenov // III European Congress of Psycholog. July 4–9, 1993 Tampere, Finland : Abstracts. — Tampere : The Psychological Society, 1993. — P. 324. — Url: http://iris-psy.org.ua/publ/tz_0094_a.pdf.
27. **International Standard Classification of Occupations: ISCO-08 / International Labour Office.** -- Geneva, ILO, 2012. -- Режим доступу - http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_172572.pdf
28. **European Qualifications Framework (EQF).** -- Режим доступу <https://ec.europa.eu/ploteus/content/descriptors-page>
29. **Treiman D. J.** Occupational Prestige in Comparative Perspective / D. J. Treiman. -- New York : Academic Press, 1977
30. **Naydonov M.** Position-finding system to make decision about collaboration with group reflective approach to develop reflective skills and qualification [Electronic resource] / M. Naydonov. — 2003. — Url: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0053.pdf.
31. **Naydonov M.** Reflexive management system of merger [Electronic resource] / M. Naydonov // Abstracts of XIII th European congress of Work and Organisation Psychology., Sweden, Stockholm, May 9–12, 2007. — Stockholm, 2007. — P. 26. — Url: http://iris-psy.org.ua/publ/tz_0231_1.pdf.
32. **Naydonov M.** System of the Complex Measures for Activation of the Company's Business by Reflective Development Group Intervention [Electronic resource] / M. Naydonov // XI European congress of Work and Organisation Psychology. Lisboa, Portugal Republic, May 14–17, 2003 : Abstracts. — Lisboa, 2003. — Url: http://iris-psy.org.ua/publ/tz_0207_a.pdf ; 1 electronic optical disc (CD-ROM).

LITERATURA

1. **A.s. 64077 Ukrajina.** Elektronnyj bjuleten' "Monitorynh profesijnoho samozdijsnennja v umovax uprovažžennja Nacional'noji ramky kvalifikacij" (Heneracija bjuletenja. NRK) / I. M. Najd'onov, M. I. Najd'onov, L. A. Najd'onova, L. V. Hryhorovs'ka. — # 84532 ; zajavl. 15.12.2015 ; rejestr. 12.02.2016, Bjul. # 40. — 2 s. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/as_64077.jpg.
2. **Klasyfikator profesij DK 003 : 2005.** — K., 2005 / [Elektron. resurs] // Režym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. **Najdenov M. Y.** Hrappovaja refleksyja v rešenyy tvorčeskyx zadač pry razlyčnoj stepeny hotovnosti k yntellektual'nomu trudu : dys. ... kand. psy-xol. nauk : 19.00.01, 19.00.03 / Najdenov Myxayl Yvanovyč ; NAPN Ukray-ny, Yn-t psyxolohyy ym. H. S. Kostjuka. — K., 1989. — 239 s. — Režym dostupa: <http://iris-psy.org.ua/publ/000-163.pdf>.
4. **Najdenov M. Y.** Nekonfrontacyonnaja model' refleksyvnoho upravlenyja kak rešenje problemy složnokoordynyrovannosti / M. Y. Najdenov // Refleksyvnyje processy y upravlenye : Sbornyk materyalov VII Meždu narodnoho sympozyuma 15–16 oktjabrja 2009 h. — M. : Kohnyto-Centr, 2009. — S. 187–190. — Režym dostupa: http://iris-psy.org.ua/publ/tz_0247-187.pdf.
5. **Najdenov M. I.** Sovremennaja tehnologija assessment-centrov i grupp-refleksivnyj podhod k attestaciji personala / M. I. Najdenov // Naukovi praci MAUP. — 2003. — Vyp. 6: Social'no-psihologichni problemi vdosko-nalennja upravlins'koï dijalnosti. — S. 184–188. — Rezhim dostupa: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0051.pdf.
6. **Najdenova L. A.** Konstruivovanie malyh tvorčeskih zadach na materiale muzyki v celjah izuchenija refleksii / L. A. Najdenova, L. V. Grigorovskaja, M. I. Najdenov // Intellektual'noe razvitie obshhestva i novye informacionnye tehnologii : Materialy mezhdunarodnoj konferencii. 3–12 ijulja, 1992. Novosibirsk. — Novosibirsk : NGU, 1992. — S. 151–153. — Rezhim dostupa: http://iris-psy.org.ua/publ/tz_0036.pdf.
7. **Najd'onov M. I.** Dynamika prestyžnosti profesij v Ukrajinu protjahom 2008–2011 rokiv očyma doroslyx i školjariv / M. I. Najd'onov // Aktual'ni problemy profesijnoji orijentaciji ta profesijnoho navčannja naselennja : Materialy VI Mižnarodnoji nauko-vo-praktyčnoji konferenciji (29–30 lystopada 2012 r., m. Kyjiv). — K. : PK DSZU, 2012. — S. 191–200. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0130.pdf.
8. **Hryhorovs'ka L. V.** Nakopyčuvannja kompetentnosti v procedurax reprezentativnoji refleksiji: metodyčni rekomendaciji / L. V. Hryhorovs'ka, M. I. Najd'onov, L. A. Najd'onova. — 2016. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0145.pdf.
9. **Najd'onov M. I.** Ocinka hromadjanamy tvorčykh special'nostej za ukrajins'kym standartom prestyžnosti profesij / M. I. Najd'onov // Aktual'ni problemy psyxolohiji. — 2010. — T. 12, vyp. 12: Problemy psyxolohiji tvorčosti. — S. 196–204. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0107.pdf.
10. **Najd'onov M. I.** Paradoks formuvannja subjektivnosti: hrup-refleksyvnyj pidxid v social'nij ta polityčnij psyxolohiji / M. I. Najd'onov // Problemy polityčnoji psyxolohiji ta jiji rol' u stanovlenni hromadjanyna Ukrajin's'koji deržavy. —

2009. — Vyp. 9. — S. 13–23. — Režym dostu-pu: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0084.pdf.
11. **Najd'onov M. I.** Parytetnist' subjektnosti jak rozvjazannja problemy skladnokoordynovanosti. Pohljad z pozycij teoriji hrupovoji refleksiji / M. I. Najd'onov // Pedahohična osvita: teorija i praktyka. Psyxolohija. Peda-hohika. — 2005. — # 4. — S. 36–58. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0073_1.pdf.
 12. **Najd'onov M. I.** Povnota hrupovoho subjekta jak skladova refleksyvnoho upravlinnja / M. I. Najd'onov // Naukovi studiji iz social'noji ta polityčnoji psyxolohiji. — 2005. — Vyp. 12 (15). — S. 87–108. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0067.pdf.
 13. **Najd'onov M. I.** Podolannja indyvidualistyčnoji redukciiji v subjektnomu pidxodi: teorija hrupovoji refleksiji / M. I. Najd'onov // Naukovi zapysky Instytutu psyxolohiji imeni H.S.Kostjuka APN Ukrajinny. — 2005. — T. 26, vyp. 3. — S. 186–194. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0072.pdf.
 14. **Najd'onov M. I.** Psyxolohija prestyžnosti profesij : monohrafija / M. I. Najd'onov. — Kirovohrad : Imeks-LTD, 2013. — 160 s. — Režym dostupu: <http://iris-psy.org.ua/publ/pop.pdf>.
 15. **Najd'onov M. I.** Ujavlennja pro sxodiny vlady v systemi profesij jak čynnyk rehuljuvannja rynku praci v Ukrajinii / M. I. Najd'onov // Aktual'ni problemy psyxolohiji. — 2013. — T. 12, vyp. 16: Psyxolohija tvorčosti. — S. 305–316. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0108a.pdf.
 16. **Najd'onov M. I.** Formuvannja refleksyvnoho upravlinnja v orhanizacijax : dys. ... d-ra psyxol. nauk : 19.00.05 / Najd'onov Myxajlo Ivanovyč ; NAPN Ukrajinny, In-t psyxolohiji im. H. S. Kostjuka. — K., 2010. — 434 s. — Režym dostupu: <http://iris-psy.org.ua/publ/DDM.pdf>.
 17. **Najd'onov M. I.** Formuvannja systemy refleksyvnoho upravlinnja v orhanizacijax / M. I. Najd'onov. — K. : Milenium, 2008. — 484 s. — Režym dostupu: <http://iris-psy.org.ua/publ/fruo.pdf>.
 18. **Najd'onov M. I.** Formuvannja systemy refleksyvnoho upravlinnja jak koor-dynaciiji refleksyvnyx procesiv / M. I. Najd'onov // Naukovi studiji iz social'noji ta polityčnoji psyxolohiji. — 2007. — Vyp. 18 (21). — S. 82–105. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0083.pdf.
 19. **Najd'onov M. I.** Resursnyj pidxid u teoriji hrupovoji refleksiji. Kryza hrupy ta resurs indyvida, Kryza indyvida ta resurs hrupy / M. I. Najd'onov // Psyxolohični perspektyvy. — 2011. — Spec. vyp.: Psyxolohija social'noji roboty. — S. 11–19. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0112.pdf.
 20. **Najd'onov M. I.** Konvencijni ta kohnityvni stereotypy jak skladovi skladnokoordynovanosti / M. I. Najd'onov // Aktual'ni problemy psyxolohiji. — 2007. — T. 12, vyp. 2: Problemy psyxolohiji tvorčosti i obdarovanosti. — S. 148–159. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/st_0080.pdf.
 21. **Najd'onov M. I.** Rozvytok refleksiji jak psyxolohična umova profesijnoho samovyznačennja staršoklasnykiv / M. I. Najd'onov, L. A. Najd'onova // Tvorče vykorystannja pedahohičnoji spadščyny V.O. Suxomlyns'koho v umovax perebudovy narodnoji osvity v krajinii (tezy dopovidej ta povidomlen' naučno-praktyčnoji konferenciji, prysvjacenoji 70-ričču z dnja narodžennja V. O. Suxo-mlyns'koho) 7–8 hrudnja. — Luc'k, 1988. — S. 53–54. — Režym dostupu: http://iris-psy.org.ua/publ/tz_0022_u.pdf.

22. **Osnovy profesiohrafiji [Tekst] : navčal'nyj posibnyk / S. Ja. Karpilovs'-ka [ta in.] ; Mižrehional'na akademija upravlinnja personalom. - K. : [b.v.], 1997. - 148 s**
23. **Pro zatverdžennja Nacional'noi ramky kvalifikacij.** Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. # 1341. -- Režym dostupu <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
24. **Social'no-psycholohični čynnyky prestyžnosti profesij: pidhotovka molodi do aktyvnogo samozdijsnennja na sučasnomu rynku praci : navča-l'nyj posibnyk dlja studentiv vyščyx navčal'nyx zakladiv / M. I. Najd'onov, L. V. Hryhorovs'ka, L. A. Najd'onova [ta in.] ; In-t soc. ta polit. psycholohiji NAPN Ukrainy ; za zah. red. M. I. Najd'onova, L. V. Hryhorovs'-koji. — Kirovohrad : Imeks-LTD, 2013. — 272 s. — Režym dostupu: <http://iris-psy.org.ua/publ/spfop.pdf>.**
25. **Fedoryšyn B.O.** Psycholoho- pedahohični osnovy profesijnoji orijentaciji: Dys... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / Instytut pedahohiky i psycholohiji profesijnoji osvity APN Ukrainy. -- K., 1996. -- 383

Naydonov M., Naydonova L.A.

Conceptualizing the levels of reflection on reality in line with the professional qualifications framework: group-reflexive approach

The authors propose the conceptualization the levels of reflection of reality in the form of three-stroke models of different levels of integrity: extensive mapping, intensive understanding and constructive rethinking. Analysis of competencies (including knowledge and skills) provided by the National Qualifications Framework confirmed that proposed model as pattern of escalating of reflective levels both on pre-professional and professional levels. Students' reflections on occupations world are suffer to static and consumerism. It is proposed to improve critical reflection and representative reflexivity into educational environment through technologies from group-reflexive approach.

Keywords: reflection, group-reflexive approach, competence, professional self-realization, the national qualifications framework, vocational education, secondary education

Найденев М.И., Найденова Л.А.

Концептуализация уровней отражения реальности в соответствии с профессиональной рамкой квалификаций: групп-рефлективный подход

Авторы предлагают концептуализацию уровней отражения реальности в виде трех-тактной модели рефлексии разных уровней целостности: экстенсивного отображения, интенсивного осознания и конструктивного переосмысления. Анализ компетентностей (включая знания и умения), предусмотренных Национальной рамкой квалификаций, подтвердил повторяемость предложенной модели наращивания уровней отражения на допрофессиональных и профессиональных уровнях квалификации. Уровень отражения школьниками мира профессий страдает от статичности и потребительства. Предлагается внести в образовательную среду критическую и репрезентативную рефлексия, которые технологически обеспечены на основе групп-рефлективного подхода.

Ключевые слова: рефлексия, групп-рефлективный подход, компетентность, профессиональное самоосуществление, национальная рамка квалификаций, профессиональное образование, среднее образование.

Naydonov Mykhaylo, Doctor of psychological sciences

Найдьонов Михайло Іванович, доктор психол. наук
Найденов Михаил Иванович, доктор психол. наук
iris-psy@ukr.net

Naydonova Lyubov A., Doctor of psychological sciences
Найдьонова Любов Антонівна, доктор психол. наук
Найденова Любовь Антоновна, доктор психол. наук
mediasicolo@gmail.com